

Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi Sayı: 8/4 2019 s. 2300-2321, TÜRKİYE

Araştırma Makalesi

REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BÖLÜMÜ ÖĞRENCİLERİNİN SOSYAL DEĞER ALGILARI VE ELEŞTİREL DÜŞÜNME STANDARTLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ*

Beste DİNÇER**

Ayşe YAVUZ***

Seda EREN****

Geliş Tarihi: Mart, 2019

Kabul Tarihi: Eylül, 2019

Öz

Bu araştırmanın temel amacı, rehber öğretmenlerin sosyal değer algıları ve eleştirel düşünme standartlarını çeşitli değişkenler açısından incelemek ve bu değişkenler arasında ilişki olup olmadığını ortaya çıkarmaktır. İlişkisel tarama modeline göre desenlenmiş olan bu çalışmada, veriler Çok Boyutlu Sosyal Değerler Ölçeği ve Öğretmen Adaylarına Yönelik Eleştirel Düşünme Standartları Ölçeği ile toplanmıştır. Araştırmanın örneklemini 2017-2018 eğitim-öğretim yılında güz döneminde Ege bölgesinde bulunan bir Eğitim Fakültesinin, psikolojik danışmanlık ve rehberlik bölümünde 1, 2, 3 ve 4. sınıflarında öğrenim görmekte olan toplam 305 rehber öğretmen adayı oluşturmaktadır. Araştırma sonuçlarına göre, rehber öğretmen adaylarının; eleştirel düşünme standartları ile sosyal değer algıları arasında negatif yönde ve düşük düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu ($r = -.332$ ve $p < 0.001$) görülmüştür. Sınıf düzeyi ve cinsiyetin değer algılarını belirlemede; baba eğitim düzeyinin eleştirel düşünme standartlarını belirlemede anlamlı değişkenler olduğu saptanmıştır.

Anahtar Sözcükler: Eleştirel Düşünme Standartları, sosyal değer algıları, rehber öğretmen adayları.

* Bu çalışma 1-3 Şubat 2018 tarihinde Kuşadası'nda gerçekleştirilen "XV. European Conference on Social and Behavioral Sciences" isimli kongrede sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

** Dr. Öğr. Üyesi; Adnan Menderes Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Programları ve Öğretim Bölümü, bestedincer@gmail.com

*** Doktora Öğrencisi; Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Programları ve Öğretim Bölümü, ayseyavuz677@gmail.com

**** Yüksek Lisans Öğrencisi; Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aile Danışmanlığı Bölümü, sedaeren94@gmail.com

**INVESTIGATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN THE
SOCIAL VALUES PERCEPTION AND CRITICAL THINKING
STANDARDS FROM THE GUIDANCE AND PSYCHOLOGICAL
COUNSELING DEPARTMENT STUDENTS**

Abstract

The main purpose of this research is to examine the guiding teacher social perception and critical thinking standards in terms of different variables and to investigate whether there is a relationship between them or not. In this research that is designed as the relational survey model, Multidimensional Social Values Scale and Critical Thinking Standards Scale for Teacher Candidates are used to collect the data. The sample of the researcher is composed of 305 guiding teacher candidates studying in Psychological Counseling and Guidance in the 1st, 2nd, 3rd and 4th classes in the fall semester of 2017-2018 academic year in an Educational Faculty located in Eagean region. According to the the research results there is significantly low level correlation in negative way between critical thinking standards and social value perceptions. ($r = -, 332$ and $p < 0.001$) of the students. Also it is obtained that the class level and gender are significant variables in determining value perceptions; so as the father education level in determining the critical thinking standards.

Keywords: Critical thinking standards, social value perceptions, guide teacher candidates.

1.Giriş

Bir toplumu toplum yapan, insanları bir arada tutan manevi unsurların başında değerler gelmektedir. Benimsenen değerler toplumları şekillendirmekle birlikte toplumların devamını ve düzenini sağlayan yazısız kurallar olarak tanımlanabilir. Değerler felsefeden sosyolojiye, eğitimden psikolojiye dek her alanda tartışma konusu olmuş ve farklı tanımlamalarla karşımıza çıkmıştır.

Değerleri ağırlıklı olarak sosyolojik boyutuyla ele alan Turan ve Ulusoy (2016)' a göre değer kavramı insanların istenilen davranışlarının sınırlarını ve çerçevesini belirlediği, bu doğrultuda istenilen çıktılardan hedef ve sonuçlara göre yargıya varılıp bireylerin kendisine ve diğerlerine genel tablo ve yargı oluşturduğu ölçütlerdir. Toplumsal yaşama yön vermesi bakış açısıyla bir toplumun gerçekleşmesini istediği ideallerden oluşan, toplum tarafından benimsenmiş ve doğruluğu kabul edilmiş prensiplerdir (Türkkahraman, 2013). Eğitimsel perspektifle bakıldığında da bir öğretmenin sahip olduğu değerlerin bir ulusun geleceğini ve kaderini belirleyeceğini ifade eden Cüceloğlu ve Erdoğan (2013)'a göre değerler kendi aralarında bir inanç sistemi oluşturarak düşünce, duygu, davranış ve kararlarımıza yön veren bize nasıl yaşayacağımızı, neyin anlamlı, neyin anlamsız olduğunu söyleyen davranışlar şeklinde tanımlanmıştır. Özetle değerler “*genel olarak, bir nesneye, varlığa ya da faaliyete, ruhsal, ahlâksal, toplumsal açıdan ya da estetik yönden, tanınan önem ya da üstünlük derecesi*” olarak açıklamıştır (Öncül, 2000, s. 281). Tanımlardan da anlaşıldığı gibi göreceli yargılar olduğu için toplumda kabul gören özellikler olarak da nitelendirilebilir. Bu sebeple değerlere

verilen önem bireysel anlamda kişiden kişiye olduğu gibi toplumdaki topluma ve kültürden kültüre değişiklik göstermektedir. Bu duruma benzer olarak yurtiçi ve yurtdışı literatür incelendiğinde değer kavramına atfedilen pek çok farklı sınıflama olduğu görülmektedir. Araştırmalarda sıklıkla kullanılan sistematik değer sınıflaması yapan Schwartz (1992) değerleri bireysel ve kültürel olmak üzere iki kategoride ele almıştır. Milton Rokeach (1973) farklı bir bakış açısıyla değerleri eşitlik, aile güvenliği ve huzur vb. değerleri amaç ve bağışlayıcı, cesaretli ve dürüst olma vb. değerleri araç değerler olarak sınıflandırmıştır. Allport, Vernon ve Lindzey (1960) bu çalışmada kullanılan değer sınıflamasına benzer olarak bilimsel, dini, estetik, ekonomik, politik ve sosyal değerler olarak 6 kategori belirlemiştir (Akt. Gözel ve Dinçer, 2018). Türkiye’de bu konuda çalışma yapan araştırmacılardan Akbaş; değerleri geleneksel, demokratik, çalışma-iş, bilimsel, temel değerler olarak; Ülken (1965) ise içkin, aşkın ve normatif değerler olmak üzere üç kısımda sınıflandırmıştır. Bu çalışmada ise Bolat tarafından ele alınan ve aile, bilimsel, çalışma-iş, dini, geleneksel ve siyasi olmak üzere 6 kategoride incelenen sosyal değer sınıflaması temel alınmıştır.

Günümüz küreselleşen dünyasında, üst düzey düşünme becerilerine sahip olmak, değişime ayak uydurabilmek ve kendi sosyal değerlerimizi korurken evrensel değerleri benimsemek daha önemli hale gelmiştir. Bireyin sahip olduğu değerler ve bu değere paralel olarak geliştirilen tutumlar; bireyin yaşam stilini belirlemektedir. Bu değerler yaşantı yolu ile değişikliğe uğramaktadır. Değişim sürecinde en etkili olacak olan değişkenlerden biri de okul yaşantısıdır. Eğitimsel perspektiften bakıldığında da değerler eğitimi, genel olarak toplumun önemli bir parçası olan çocukları hem akademik anlamda yetiştiren hem de sağlam karakterli bireyler olmasını sağlayan erken yaşlarda meydana gelen bir olgu olarak nitelendirilebilir (Cohen, 2006, Akt. Erikli, 2016).

Değerler eğitimi, bilginin yanı sıra öğrencinin kişiliğinin iyileştirilmesi, geliştirilmesi ve topluma karşı sorumluluklarını da öğrenmesini kapsar. (Ulusoy ve Arslan, 2018) Çünkü aldıkları eğitimle birlikte bireylerin akademik gelişimlerinin yanı sıra duyuşsal alan özelliklerinin de beraberinde olumlu yönde gelişmesi beklenmektedir. Bu görüşe istinaden 2017-2018 eğitim öğretim yılında yenilenen öğretim programlarında, programları güncelleme ana gerekçelerinden birinin millî ve manevi değerlerin kazandırılmasına verilen önemin artırılması gerekliliğinin vurgulanması olmuştur (TTKB, 2017). Bu sebeple değerler eğitimi bireylerin yetişmesinde temel yapı taşı vazifesi gören eğitim programlarının da önemli unsurları olarak ifade edilebilir.

Farklı paydaşlarla yapılan çalışma sonuçları toplumun refahı için değerler eğitiminin önemine vurgu yapmaktadır. Öğretmenlerle yapılan bir çalışmada yeni nesilleri sağlıklı

yetiştirebilmek, toplumsal birlikteliğin sağlanması, yeni değerleri oluşturabilme ve değerlerin sosyal yaşamı yansıması açısından tüm katılımcılar değerler eğitiminin öneminden bahsetmişlerdir (Yıldırım ve Çalışkan, 2017). Benzer olarak sınıf öğretmeni adaylarıyla yapılan bir çalışmada okullarda verilen değerler eğitiminin gerekli olup olmadığı sorusu neticesinde, araştırmaya katılan öğretmen adaylarının neredeyse tamamı değerler eğitimini gerekli gördüklerini ifade etmişlerdir (Kıral ve Dinçer, 2018). Çengelci, Hancı ve Karaduman (2013) çalışmalarında ilköğretimde değerler eğitiminin verilmesinin yanı sıra öğrencilerin değerleri içselleştirmeleri için yaparak-yaşayarak öğrenmeleri gerektiğini vurgulamışlardır. Bununla birlikte literatürde eğitim alanında ilköğretimden yükseköğretime değin öğrencilerin değer algılarını belirlemeye yönelik farklı değişkenlerle yapılan çalışmalar mevcuttur (Ateş, 2013; Balık, 2016; Bacanlı, Akgül ve Akgül, 2016; Saracaloğlu & Dinçer, 2017; Bacanlı, Akgül ve Akgül, 2017; Gözel ve Dinçer, 2018).

Öte yandan bir eğitim değeri olarak düşünülmesi gereken eleştirel düşünme becerisi, toplumun bütün bireylerine kazandırılması gereken bir beceri türü olup 2017-2018' de yenilenen öğretim programlarında önemle üzerinde durulan ve öğrencilere kazandırılması amaçlanan temel düşünme becerilerinden biri olarak karşımıza çıkmaktadır (TTKB, 2017).

Eleştirel düşünme kavramsal olarak hiçbir görüşün doğruluğunu ve geçerliğini sorgulamadan kabul etmeyen üst düzey bir düşünme biçimi olarak ifade edilmektedir (Beydoğan, 2003: 161. Demirel (2007) eleştirel düşünmenin temelde bilgiyi etkili bir biçimde elde etme, değerlendirme ve kullanma yeteneği ve eğilimlerine dayandığını belirterek eleştirel düşünmenin tutarlılık, birleştirme, uygulanabilme, yeterlilik ve iletişim kurabilme adı altında beş ana kuralı olduğunu dile getirmiştir. Nosich (2011)' de eleştirel düşünmenin yüksek standartları karşılaması gerektiğini savunarak üst düzey düşünme becerileri içerisinde yer alan eleştirel düşünme ile ilgili standartlar ortaya koymuştur. Bunları açıklık, doğruluk, önem/alaka, yeterlilik, derinlik/genişlik ve kesinlik/önem şeklinde açıklamıştır (Akt. Aybek, Aslan, Dinçer ve Arısoy, 2015).

Eleştirel düşünme becerisi bugün çağdaş eğitimin bir gerekliliği ve her bireyin sahip olması gereken bir beceridir. Eleştirel düşünmenin gelişmediği durumlarda farklı bakış açılarının gelişmesi beklenemez; oysaki çağdaş toplumda esnek düşünen, sorgulayabilen, farklı çözüm yolları üretebilen ve evrensel değerlere hâkim bireylerin yetişmesi son derece önemlidir (Munzur, 1999; Kuzgun, 2001, Akt. Eldeleklioğlu ve Özkılıç, 2008). Yaşamın her alanında önemli olan eleştirel düşünme becerisi özellikle sağlık çalışanları, rehber öğretmenler, psikologlar gibi insan yaşamını doğrudan etkileyen meslek grupları için daha da önem arz etmektedir (Finkelman, 2001). Bilhassa rehber öğretmenler kendi meslektaşları olan diğer

rehber öğretmenler, branş öğretmenleri, okul yöneticileri, okulun çevresindeki kurumlar ve öğrenciler ile her zaman birebir iletişim ve etkileşim halinde oldukları için özellikle değerler eğitimi uygulamalarında yapılacak etkinliklere ilişkin planlamadan koordinasyona uzanan etkin bir role sahiptirler. Düşünme becerileri açısından ele alındığında ise tüm öğretmen adaylarının gelişimi için eleştirel düşünme becerisine sahip olmak önemlidir; fakat rehber öğretmenlerin etkileşimde bulunduğu kitlenin genişliği ve okuldaki pozisyonu göz önüne alındığında; ön yargısız davranabilme, empati kurabilme, sorunlara farklı çözüm yolları üretebilme ve esnek davranabilme becerilerinin daha da önemli olduğu söylenebilir. Bu sebeple göreve başlamadan önce rehber öğretmen adaylarının eleştirel düşünme standartlarına sahip olma dereceleri ve sosyal değerlere ilişkin algılarının incelenmesinin önemli olduğu düşünülmektedir. Alan yazın tarandığında psikolojik danışmanlık ve rehberlik bölümü öğrencileriyle bu alanda yapılan araştırmaların sınırlı olduğu görülmüş, yapılan araştırmanın alan yazına katkılar sunabileceği düşünülmüştür.

Araştırma kapsamında aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

- 1.PDR öğrencilerinin sosyal değerlere ilişkin algıları ne düzeydedir?
- 2.PDR öğrencilerinin eleştirel düşünme eğilimleri ne düzeydedir?
3. PDR öğrencilerinin sosyal değerlere ilişkin algıları ve eleştirel düşünme eğilimleri; cinsiyet, yaş, sosyo-ekonomik düzey, anne-baba eğitim düzeyi, yıllık okunan kitap sayısı, üniversite eğitimine başlamadan önce yaşanan coğrafi bölge değişkenleri açısından farklılaşmakta mıdır?
4. PDR öğrencilerinin sosyal değer algıları ve eleştirel düşünme standartları arasında nasıl bir ilişki vardır?

2.Yöntem

Bu bölümde araştırma sürecinde kullanılacak model, örneklem, veri toplama araçları ve analiz biçimi açıklanmıştır.

2.1. Araştırma Modeli

Bu araştırma, psikolojik danışmanlık ve rehberlik bölümü öğrencilerinin eleştirel düşünme standartlarını, sosyal değer algıları ve varsa aralarındaki ilişkiyi ortaya çıkarmayı amaçladığından dolayı genel tarama modellerinden ilişki tarama modelinde desenlenmiştir. İlişki tarama modelleri de kendi içerisinde korelasyon türü ilişki ve karşılaştırma yolu ile elde edilen ilişkiler olarak ikiye ayrılabilir (Karasar, 2006). Bu çalışmada söz konusu değişkenler

arasındaki ilişki varlığı saptanmaya çalışıldığı için korelasyon türü ilişkiyel tarama modelinden yararlanılmıştır.

2.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2017-2018 akademik yılında Türkiye’de Ege Bölgesinde bulunan bir eğitim fakültesinde öğrenim görmekte olan farklı kademelerden toplam 305 psikolojik danışmanlık ve rehberlik bölümü öğrencisi oluşturmaktadır. Çalışma evreninden örneklem belirlenirken, seçkisiz olmayan örnekleme yöntemlerinden; amaçlı ve uygun örnekleme yöntemi kullanılmıştır (Büyüköztürk ve ark. 2014). Kolay ulaşılabilirlik, zamandan tasarruf ve maliyet göz önüne alınarak uygun örnekleme yapılmıştır.

Tablo 1: Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının cinsiyet, öğrenim gördükleri sınıf düzeyine göre dağılımı

Değişken	Gruplar	F	%
Cinsiyet	Kadın	211	69,2
	Erkek	94	30,8
	TOPLAM	305	100
Sınıf	Birinci Sınıf	62	20,3
	İkinci Sınıf	87	28,5
	Üçüncü Sınıf	84	27,5
	Dördüncü Sınıf	72	23,6
	TOPLAM	305	100

Araştırma örnekleminde yer alan öğretmen adaylarının 69,2’si kadın, yüzde 30,8’i erkek öğrencilerden oluşmaktadır. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarını sınıf düzeyine göre eşit oranlarda seçilmesine dikkat edilmiştir. Ancak eksik ve yanlış kodlamalardan ötürü 16 form araştırmaya dâhil edilmemiştir.

2.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada iki ölçme aracı kullanılmıştır. Bunlardan ilki Bolat (2013) tarafından geliştirilen ve Türk toplumunda geçerliğini koruyan bazı değerlere ilişkin değer kavramlarını içeren Çok Boyutlu Sosyal Değerler Ölçeği’dir. 5’li likert tipinde derecelendirilen ölçek 42 maddeden ve 6 alt boyuttan oluşmaktadır. Bu boyutlar sırasıyla aile değerleri boyutu (7 madde), bilimsel değerler boyutu (6 madde), çalışma-iş değerleri boyutu (8 madde), dini değerler boyutu (6 madde), geleneksel değerler boyutu (6), siyasi değerler (10 madde) olarak isimlendirilmiştir. Bu ölçeğe ilişkin Cronbach alpha güvenilirlik katsayı hesaplanmış ve toplam ölçek için 0.80 olarak bulunmuştur.

Araştırmada ikinci veri toplama aracı olarak, Aybek, Aslan, Dinçer ve Arısoy (2015) tarafından Eğitim fakültesi lisans öğrencileri üzerinde geliştirilen Öğretmen Adaylarına Yönelik Eleştirel Düşünme Standartları Ölçeği kullanılmıştır. Araştırmada kullanılan bu ölçek de beşli likert derecelendirme türündedir ve ölçek maddeleri “kesinlikle katılıyorum, katılıyorum,

kararsızım, katılmıyorum, kesinlikle katılmıyorum” şeklinde düzenlenmiştir. Eleştirel Düşünme Standartları Ölçeğinin 1.boyutu derinlik, genişlik ve yeterlilik (18 madde); 2.boyutu kesinlik ve doğruluk (12 madde) ve 3. boyutu önem, alaka ve açıklık (12 madde) olmak üzere üç boyutta toplam 42 maddeden oluşmaktadır. Bu ölçeğin Cronbach alpha güvenirlik katsayısı araştırma örneklemini için 0.90 olarak belirlenmiştir. Her iki ölçeğin de bu örneklem grubu için güvenilir olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Bu ölçme araçlarına ek olarak, araştırmacılar tarafından hazırlanan öğretmen adaylarının cinsiyet, sınıf düzeyi, anne-baba eğitim düzeyi, üniversiteye başlamadan önce yaşadıkları bölgelere ilişkin soruları içeren 5 soruluk kişisel bilgi formu kullanılmıştır.

2.4. Verilerin Analizi

Çalışma sürecinde ulaşılan veriler SPSS programı kullanarak analiz edilmiştir. Örneklemin normal dağılım gösterip göstermediği Kolmogrov Smirnov testi ile sınanmış ve $p < .05$ anlamlı olduğu için çalışmada non-parametrik testler kullanılmıştır. Elde edilen veriler belirlenmiş alt problemler doğrultusunda ikili karşılaştırmalar (cinsiyet) non-parametrik testlerden Mann Whitney U Testi ve (üç ve daha fazla değişkenler) Kruskal Wallis–H Testi ile analiz edilmiştir. PDR öğrencilerinin eleştirel düşünme standartları ve sosyal değer algıları arasında ilişki olup olmadığını test etmek için spearman korelasyon katsayıları hesaplanmıştır ve elde edilen bulgular tablolar halinde sunulmuştur.

3. Bulgular

Bu bölümde araştırma problemlerine ilişkin sırasıyla Eğitim Fakültesi psikolojik danışmanlık ve rehberlik bölümü öğrencilerinin sosyal değerlere ilişkin algı ve eleştirel düşünme standartları düzeyi belirlenmiştir. Ek olarak öğrencilerin; cinsiyet, sosyo-ekonomik düzey, yaş, sınıf, anne-baba öğrenim düzeyi değişkenlerinin söz konusu değişkenler üzerindeki etki düzeyi incelenmiştir. Son olarak da eleştirel düşünme standartları ve sosyal değer algıları arasındaki ilişki belirlenmiştir.

Araştırmanın alt problemleri için bulgular tablolar ile sunulmuştur.

1.Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

PDR öğrencilerinin sosyal değerlere ilişkin algı düzeylerine ilişkin puan ortalamaları Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2: Sosyal Değerlere İlişkin Algı Düzeyleri

Değer boyutları	N	Minimum	Maksimum	Ortalama	Ss.
siyasi	305	1,80	4,80	3,16	,592
geleneksel	305	2,00	5,00	4,27	,471

dini	305	1,67	5,00	3,99	,667
çalışma-iş	305	1,25	4,50	2,49	,372
bilimsel	305	2,33	5,00	3,94	,519
aile	305	2,00	5,00	3,88	,444
Toplam puan	305	2,24	4,81	3,80	,331

Tablo 2 incelendiğinde; en yüksek puan sıralamasının sırasıyla; geleneksel, dini, bilimsel, aile, siyasi çalışma-iş değeri şeklinde sıralandığı görülmektedir. En yüksek değer ortalamasının geleneksel değerde, en düşük değer ortalamasının ise çalışma-iş değerinde olduğu görülmektedir. Başka bir ifadeyle PDR öğrencilerinin en fazla önem verdikleri sosyal değer boyutunun “geleneksel değer”, en az önem verdikleri sosyal değer boyutunun ise “çalışma değerleri” boyutu olduğu ortaya çıkmıştır. Geleneksel değer boyutu maddeleri incelendiğinde; toplumda güven, dürüst davranma, sosyal yardımlaşma, hijyen kurallarına uyma gibi toplumsal yaşamı düzenleyen kurallara uymaya yönelik maddelerin yer aldığı görülmektedir. Bu durum öğrencilerin geleneksel bir düzen içerisinde yaşama eğilimlerinin yüksek olduğunun bir kanıtı niteliğindedir.

Çalışma-iş değeri boyutunun içinde “sorumluluk sahibi olma, rekabetçi olma ve paradan çok etik değerlere önem verme” gibi maddeler yer almaktadır. Bu durum henüz meslek hayatına atılmadıklarından dolayı öğrenci olmanın verdiği rehavetle çalışma-iş değeri alt boyundan en az puanı aldıklarını düşündürmektedir. Toplam puan açısından bakıldığında ise öğrencilerin sosyal değerler ortalama puanının $\bar{x}=3,80$ olduğu, bu değerın 5’li likert tipi ölçek hesaplamalarına göre genel anlamda yüksek olduğu ifade edilebilir.

2.Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

İkinci alt probleme ilişkin PDR öğrencilerinin eleştirel düşünme standartları ölçeğinden elde edilen puan ortalamaları Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3: Eleştirel Düşünme Standartları

ED boyutları	N	Minimum	Maksimum	Ortalama	Ss.
önem	305	2,42	4,92	4,01	,456
kesinlik	305	1,08	4,42	2,08	,584
derinlik	305	1,00	4,72	1,85	,483
Toplam puan	305	1,14	4,48	1,99	,396

Tablo 3 incelendiğinde, öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimlerinin toplam puan açısından genel olarak düşük düzeyde ($\bar{x}=1,99$) olduğu görülmektedir. Alt boyutlar açısından incelendiğinde ise düşüncelerim akla yatkındır, karşımdaki kişinin düşüncelerini önemserim, düşüncelerimi belirtirken amacımı söylerim” şeklinde maddelerin yer aldığı kısacası düşüncelerini nesnel bir şekilde ifade ettikleri; önem, alaka ve açıklık boyutunun

yüksek düzeyde olduğu görülmektedir. Bununla birlikte; sorunlara çözüm yolu ararken çok yönlü düşünürüm, düşüncelerimi aktarırken konu ile ilgili sorular sorarım, düşüncelerimi açıklarken karşımdaki kişinin düzeyini dikkate alırım, şeklinde belirtilen eleştiri yapabilmek becerileri ile ilgili ifadelerden oluşan derinlik, genişlik ve yeterlilik boyutunda düşük puan aldıkları görülmektedir. Bu durumun; öğrencilerin eleştirel düşünme becerilerine ilişkin farkındalıklarının yüksek olduğu; fakat uygulama boyutunda bu farkındalığın hayata geçirilemediğini düşündürmektedir.

3. Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

PDR öğrencilerinin sosyal değerlere ilişkin algıları ve eleştirel düşünme eğilimleri; cinsiyet, yaş, sosyo-ekonomik düzey, anne-baba eğitim düzeyi, üniversite eğitimine başlamadan önce yaşanan coğrafi bölge değişkenleri arasındaki ilişki toplam puanlar ve her bir alt boyut için hesaplanmış; ancak değişkenlerin fazla olması ve ölçeklerde toplam 9 alt boyut olduğundan dolayı anlamlı değişkenler sayısal veriler ile birlikte tabloların altında verilmiştir.

Eldeki çalışmada etkisi araştırılacak birinci değişken olarak cinsiyet belirlenmiştir. Buna göre PDR öğrencilerinin cinsiyete göre sosyal değer algıları ile eleştirel düşünme standartları arasındaki ilişkiyi tespit etmek amacıyla Mann-Whitney U testi yapılmıştır.

Tablo 4: Pdr Öğrencilerinin Cinsiyete Göre Sosyal Değer Algıları İle Eleştirel Düşünme Standartlarına İlişkin Mann Whitney-U Testi Sonuçları

Boyutlar	Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Sosyal Değer toplam	Kadın	211	146,44	30899,50	8533,500	,052
	Erkek	94	167,72	15765,50		
Aile değeri	Kadın	211	150,68	31793,50	9427,500	,487
	Erkek	94	158,21	14871,50		
Bilimsel değer	Kadın	211	149,66	31578,50	9212,500	,319
	Erkek	94	160,49	15086,50		
Çalışma-iş	Kadın	211	155,44	32798,50	9401,500	,465
	Erkek	94	147,52	13866,50		
Dini değer	Kadın	211	152,72	32224,50	9858,500	,934
	Erkek	94	153,62	14440,50		
Geleneksel değer	Kadın	211	156,95	33116,00	9084,000	,238
	Erkek	94	144,14	13549,00		
Siyasi değer	Kadın	211	143,04	30181,50	7815,500	,003*
	Erkek	94	175,36	16483,50		
Eleştireldüşünme toplam	Kadın	211	153,38	32364,00	9836,000	,909
	Erkek	94	152,14	14301,00		
Derinlik	Kadın	211	157,13	33155,00	9045,000	,220
	Erkek	94	143,72	13510,00		
Kesinlik	Kadın	211	147,30	31081,00	8715,000	,090
	Erkek	94	165,79	15584,00		
Önem	Kadın	211	156,42	33004,00	9196,000	,309
	Erkek	94	145,33	13661,00		

Tablo 4 incelendiğinde; cinsiyete göre eleştirel düşünme becerileri anlamlı bir farklılık yaratmamaktadır. Öte yandan sosyal değer algısı ($p=,052$ $p>0.05$) istatistiksel olarak ifade edilmese de $p=0.05$ düzeyine çok yakın olduğu için göreceli olarak erkekler lehine anlamlı bir

farklılığın olduğunu düşündürmektedir. Şöyle ki her bir sosyal değer alt boyutu açısından incelendiğinde de siyasi değer algılarında kadın ve erkekler arasında erkekler lehine anlamlı bir farklılık ortaya konmaktadır. ($U= 7815,500, p=0.03; p<.05$).

İkinci değişken olarak sınıf düzeyi ele alınmıştır. Pdr öğrencilerinin sınıf düzeylerine göre eleştirel düşünme ve sosyal değer algılarının farklılığına ilişkin Kruskal Wallis- H testi yapılmıştır.

Tablo 5: Pdr Öğrencilerinin Sınıf Düzeylerine Göre Eleştirel Düşünme ve Sosyal Değer Algılarına İlişkin Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

	Sınıf düzeyi	N	Sıra Ortalaması	Sd	X ²	p
Eleştirel düşünme	birinci sınıf	62	158,16	3	3,960	,266
	ikinci sınıf	87	145,64			
	üçüncü sınıf	84	143,63			
	dördüncü sınıf	72	168,38			
Sosyal değer algısı	birinci sınıf	62	185,15	3	16,101	,001*
	ikinci sınıf	87	152,91			
	üçüncü sınıf	84	154,29			
	dördüncü sınıf	72	123,92			

Tablo 5 incelendiğinde, sınıf düzeyine ilişkin eleştirel düşünme standartlarında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır ($p>.05$); ancak öğrencilerin sosyal değer algılarına ilişkin Kruskal Wallis-H testi sonuçları incelendiğinde ise sınıf düzeyine göre anlamlı bir farklılığın olduğu görülmüştür. Bu farklılığın kaynağını tespit etmek için, Mann-Whitney U testi yapılmış ve sonuçlar Tablo 6’ da verilmiştir.

Tablo 6: Sosyal Değer Algılarının Sınıf Düzeyleri Farklılığına İlişkin Mann Whitney-U Testi Sonuçları

Sınıf düzeyi anlamlı farklar	Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
(1-2)	birinci sınıf	62	84,54	5241,50	2105,500	,023*
	ikinci sınıf	87	68,20	5933,50		
(1-3)	birinci sınıf	62	82,28	5101,50	2059,500	,031*
	üçüncü sınıf	84	67,02	5629,50		
(1-4)	birinci sınıf	62	81,33	5042,50	1374,500	,000*
	dördüncü sınıf	72	55,59	4002,50		
(2-4)	ikinci sınıf	87	87,25	7590,50	2501,500	,029*
	dördüncü sınıf	72	71,24	5129,50		
(3-4)	üçüncü sınıf	84	85,71	7200,00	2418,000	,031*
	dördüncü sınıf	72	70,08	5046,00		

Tablo 6 incelendiğinde; 1 ve 2. sınıflar arasında 1.sınıflar lehine; 1 ve 3. sınıflar arasında 1. sınıflar lehine, 1 ve 4.sınıflar arasında yine 1.sınıflar lehine anlamlı farklar bulunmuştur. 2. ve 4. sınıf öğrencileri arasında 2. sınıflar lehine anlamlı bir farklılık görülmektedir ($p<.05, p=.029$). Sınıf düzeyi düştükçe öğrencilerin sosyal değer algı puanlarında artış görülmektedir.

Sosyal değer ölçeği alt boyutları açısından incelendiğinde de geleneksel ve siyasi değerler açısından sınıf düzeyinde anlamlı farklılıklar ortaya konmuştur. Benzer olarak siyasi değer algılarında 1.ve 2. sınıflar arasında ($U=2053,500$; $p=0,013$), 1. ve 3. sınıflar arasında ($U=2022,500$; $p=0,021$), 1. ve 4. sınıflar arasında ($U=1427,000$; $p= 0,00$) 1. sınıflar lehine anlamlı bir farklılık görülmektedir. Geleneksel değer algılarında da 1.ve 2. sınıflar arasında ($U=2109,500$; $p=0,022$), 1.ve 4. Sınıflar ($U=1378,00$; $p=0,00$) arasında 1. sınıflar lehine ile 3. ve 4. Sınıflar arasında ($U=2270,500$; $p=0,07$) 3.sınıflar lehine anlamlı farklılıklar görülmektedir. Başka bir ifadeyle öğrencilerin sınıf düzeyinin artmasıyla birlikte değer algılarında bir düşüş söz konusu olmaktadır.

Üçüncü ve dördüncü değişkenler olarak Anne-baba eğitim düzeyi incelenmiştir. Pdr öğrencilerinin Anne-baba eğitim düzeyine göre eleştirel düşünme ve sosyal değer algılarına ilişkin ilişkiyi ortaya koymak için Kruskal Wallis-H testi uygulanmıştır.

Tablo 7: Anne Eğitim Düzeyine Göre Eleştirel Düşünme ve Sosyal Değer Algılarına İlişkin Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

	Anne Eğitim Düzeyi	N	Sıra Ortalaması	Sd	X ²	p
Eleştirel düşünme	Okur yazar değil	20	144,98	5	10,932	,053
	Sadece okur yazar	8	162,81			
	İlkokul mezunu	129	143,42			
	Ortaokul mezunu	51	189,13			
	Lise mezunu	59	144,25			
	Yüksekokul veya üniversite mezunu	38	152,76			
Sosyal değer algısı	Okuryazar değil	20	161,38	5	3,394	,639
	Sadece okur yazar	8	178,50			
	İlkokul mezunu	129	158,12			
	Ortaokul mezunu	51	145,80			
	Lise mezunu	59	138,33			
	Yüksekokul veya üniversite mezunu	38	158,26			

Tablo 7 incelendiğinde; anne eğitim düzeyinin, pdr öğrencilerinin eleştirel düşünme düzeyleri ve sosyal değer algılarını belirlemede istatistiksel olarak anlamlı bir değişken olmadığı görülmüştür. Bununla birlikte göreceli olarak ortaokul mezunu olan annelerin çocuklarının diğerlerine oranla eleştirel düşünme ortalamalarının diğerlerinden yüksek olduğu göze çarpmaktadır.

Hem sosyal değerler hem de eleştirel düşünme alt boyutlarıyla yapılan Mann Whitney-U testi sonuçlarına göre yalnızca eleştirel düşünmenin kesinlik boyutunda annesi okur-yazar olmayanlarla ortaokul mezunu olanlar arasında ortaokul mezunu olanlar lehine anlamlı bir farklılık görülmüştür ($U=317,000$; $p=0,13$). Ortaokul mezunu olan annelerin çocuklarının eleştirel düşünme standartlarını belirleme daha etkin bir rol aldığı söylenebilir.

Tablo 8: Baba Eğitim Düzeyine Göre Eleştirel Düşünme ve Sosyal Değer algılarına İlişkin Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

	Baba eğitim düzeyi	N	Sıra Ortalaması	sd	X ²	p
Eleştirel düşünme	Okur yazar değil	1	97,50	5	14,226	,014*
	Sadece okur yazar	8	196,81			
	İlkokul mezunu	78	150,85			
	Ortaokul mezunu	43	131,33			
	Lise mezunu	85	131,43			
	Yüksekokul veya üniversite mezunu	83	172,22			
Sosyal değer algısı	Okur yazar değil	1	73,00	5	4,455	,486
	Sadece okur yazar	8	199,69			
	İlkokul mezunu	78	143,60			
	Ortaokul mezunu	43	153,05			
	Lise mezunu	85	154,09			
	Yüksekokul veya üniversite mezunu	83	144,58			

Baba eğitim düzeyinin, pdr öğrencilerinin eleştirel düşünme düzeylerinin belirlemede anlamlı bir değişken olduğu görülmektedir ($p < .05$). Bu sebeple farklılığın kaynağını belirlemek için her bir değişkene yönelik olarak baba eğitim düzeyi ve eleştirel düşünme arasındaki Mann Whitney-U testi yapılmıştır.

Tablo 9: Baba Eğitim Düzeyleri Arasındaki Farklılığa İlişkin Mann Whitney-U Testi Sonuçları

Eleştirel Düşünme Düzeyleri	Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
(4-6)	Ortaokul mezunu	43	52,33	2250,00	1304,000	,013*
	Yüksekokul veya üniversite mezunu	83	69,29	5751,00		
(5-6)	Lise mezunu	85	73,30	6230,50	2575,500	,003*
	Yüksekokul veya üniversite mezunu	83	95,97	7965,50		
Toplam		168				

Tablo 9 incelendiğinde; baba eğitim düzeyi yüksekokul veya üniversite olan öğrencilerin, babası ortaokul ve lise mezunu olan öğrencilere oranla daha yüksek eleştirel düşünme puanına sahip olduğu görülmektedir. Baba eğitim seviyesinin yükselmesinin öğrencilerin eleştirel düşünme becerilerini daha olumlu etkilediği söylenebilir.

Eleştirel düşünme standartları alt boyutları açısından incelendiğinde de durumun benzer şekilde olduğu görülmektedir. Eleştirel düşünme standartları derinlik-genişlik-yeterlilik boyutunda babasının eğitim düzeyi ortaokul ve yüksekokul mezunu arasında ($U=1304,500$; $p=,013$), lise ve yüksekokul mezunu arasında ($U=2463,500$; $p=,001$) yüksekokul lehine anlamlı farklılıklar görülmüştür. Önem boyutunda da lise ve yüksekokul mezunu olanlar arasında yüksekokul mezunu olanlar lehine ($U=2734,500$; $p=,012$) anlamlı farklılık saptanmıştır.

Üniversiteye başlamadan önce yaşadıkları bölge son değişken olarak ele alınmıştır. Buna göre PDR öğrencilerinin, üniversiteye başlamadan önce yaşadıkları bölgenin eleştirel düşünme standartları ve sosyal değer algılarına etkisini belirlemek amacıyla Kruskal Wallis-H testi uygulanmıştır.

Tablo 10: Bölgelere Göre Eleştirel Düşünme ve Sosyal Değer Algılarına İlişkin Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

	Bölgeler	N	Sıra Ortalaması	sd	X ²	p
Eleştirel düşünme	İç And. Bölgesi	29	178,53	6	4,907	,556
	Karadeniz	19	137,29			
	Akdeniz	47	153,10			
	Doğu And.	22	150,73			
	Marmara	51	140,50			
	Güney doğu And.	17	171,56			
	Ege bölgesi	119	151,10			
Sosyal değerler	İç And. Bölgesi	29	158,07	6	6,100	,412
	Karadeniz	19	140,92			
	Akdeniz	47	142,82			
	Doğu and.	22	132,82			
	Marmara	51	158,07			
	Güney Doğu	17	140,92			
	Ege bölgesi	119	142,82			

Tablo 10 incelendiğinde, eleştirel düşünme standartları açısından en yüksek ortalamaya sahip olan öğrencilerin İç Anadolu ve ikinci olarak Güney Doğu Anadolu bölgesinden geldiği görülmektedir. Sosyal değer algıları açısından puan ortalamaları birbirine yakın olmakla birlikte en yüksek ortalamanın yine İç Anadolu ve ikinci olarak Marmara bölgelerinden gelen öğrencilerin sahip olduğu görülmektedir. Ancak istatistiksel olarak üniversiteye başlamadan önce yaşanan bölgenin, sosyal değer algıları ve eleştirel düşünme toplam puanlarını ve alt boyutlarını etkileyen bir değişken olmadığı görülmüştür ($p > .005$).

3. Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

PDR öğrencilerinin sosyal değer algıları ve eleştirel düşünme standartları arasındaki ilişkiyi belirlemek için spearman korelasyon katsayısı hesaplanmış ve Tablo 11’de sunulmuştur.

Tablo 11: PDR Öğrencilerinin Sosyal Değer Algıları ve Eleştirel Düşünme Standartları Arasındaki İlişkiyi Sınayan Spearman Sıra Farkları Korelasyon Analizi Tablosu

		Değer toplam	aile	bilimsel	çalışma	dini	gelenek	siyasi
Eleştirel düşünme toplam	Korelasyon katsayısı	-,332**	-,079	-,545**	,735**	-,117*	-,376**	-,031
	Sig. (2-tailed)	,000	,168	,000	,000	,042	,000	,594
	N	305	305	305	305	305	305	305
derinlik	Korelasyon katsayısı	-,454**	-,137*	-,631**	,634**	-,192**	-,423**	-,164**
	Sig. (2-tailed)	,000	,017	,000	,000	,001	,000	,004
	N	305	305	305	305	305	305	305
kesinlik	Korelasyon katsayısı	,000	,067	-,178**	,529**	,039	-,133*	,156**
	Sig. (2-tailed)	,996	,246	,002	,000	,498	,020	,006

	N	305	305	305	305	305	305	305
önem	Korelasyon katsayısı	-,367**	-,165**	-,433**	,464**	-,177**	-,331**	-,094
	Sig. (2-tailed)	,000	,004	,000	,000	,002	,000	,101
	N	305	305	305	305	305	305	305

Hesaplanan korelasyon katsayısının ($r = -,332$) anlamlılık test sonucuna göre ($p < .005$; $p = .000$) toplam puanları arasında negatif yönde düşük/zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki vardır. Başka bir ifadeyle; eleştirel düşünme düzeyi ile sosyal değer algılarının birbirlerini negatif yönde ve düşük düzeyde etkilediği söylenebilir. Öğrencilerin eleştirel düşünme standartları puanları arttıkça sosyal değerlere ilişkin algı puanlarında azalma görülmektedir. Alt boyutlar açısından düşünüldüğünde ise en yüksek düzeyde ve pozitif ilişki çalışma değeri ve eleştirel düşünme standartları arasında bulunmuştur ($r = ,735$, $p = ,000$). Benzer şekilde; çalışma değeri ve kesinlik ($r = ,529$) çalışma değeri, önem ($r = -,464$) ve derinlik ($r = ,634$) değişkenleri arasında orta düzeyde pozitif ilişki olduğu görülmüştür. Başka bir ifadeyle öğrencilerin çalışma-iş değeri arttıkça eleştirel düşünme eğilimleri de beraberinde artış göstermekte ve iki değişken birbirini pozitif yönde etkilemektedir. Burada dikkati çeken diğer bir bulgu bilimsel değer alt boyutu ile eleştirel düşünme toplam puan ($r = -,545$) ve derinlik alt boyutu ($r = ,631$) arasındaki negatif yönde ve orta düzeydeki ilişkisidir. Bilimsellik ve eleştirel düşünme birbirini tamamlayıcı unsurlar olarak görülse de bu çalışmada bilimsel değer ve eleştirel düşünme birbirlerini negatif yönde etkilemişlerdir. Öğrenciler kanıtlanmış bilgiye önem verdikçe bilimsel değer algılarında bir artış olmaktadır; fakat bu durum aynı zamanda onların eleştirel düşünürken derinlemesine inceleme yapmasına gereksinim duymuyor olduklarının bir göstergesi olabilir.

4. Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Araştırmanın bu bölümünde yapılan analizlerden yola çıkılarak ulaşılan sonuç, tartışma ve öneriler yer almaktadır.

4.1. Sonuç ve Tartışma

Eğitim Fakültesi psikolojik danışmanlık ve rehberlik bölümü öğrencilerinin eleştirel düşünme standartları ve sosyal değer algıları arasındaki ilişkiyi inceleyen bu çalışmaya 211 kadın ve 94 erkek olmak üzere toplam 305 öğrenci katılmıştır.

Araştırmanın ilk alt problemi kapsamında psikolojik danışmanlık ve rehberlik bölümü öğrencilerinin sosyal değerlere ilişkin algı düzeylerine göre aldıkları puanlar incelendiğinde, öğrencilerin en fazla önem verdikleri sosyal değer boyutunun “geleneksel değer”, en az önem verdikleri sosyal değer boyutunun ise “çalışma-iş değerleri” boyutu olduğu ortaya çıkmıştır. Çalışma-iş değerlerinin içinde “sorumluluk sahibi olma, rekabetçi olma ve paradan çok etik değerlere önem verme” gibi maddeler yer almaktadır. En fazla önem verilenden en aza doğru

değerlerin sıralamasının ise şu şekilde olduğu görülmüştür; geleneksel değer, dini değer, bilimsel değer, aile değeri ve siyasi değer şeklinde sıralandığını görmekteyiz. Alanyazın incelendiğinde; Altunay ve Yalçinkaya (2011) öğretmen adayları ile yürüttükleri çalışmalarında geleneksel değerlerin hem kadın hem de erkek öğrenciler adına daha yüksek ortalamaya sahip olduğu bulunmuştur. Sarı (2005)'nin yine öğretmen adaylarıyla yaptığı çalışmada ise öğrencilerin önem verdikleri değerlerin siyasi, genel ahlak, dinî, ekonomik, estetik, sosyal ve bilimsel değerler olarak sıralandığı görülmektedir.

Araştırmanın ikinci alt problemine ilişkin psikolojik danışmanlık ve rehberlik bölümü öğrencilerinin eleştirel düşünme eğilimlerine ait bulgular incelendiğinde öğrencilerin eleştirel düşünme düzeylerinin genel olarak düşük olduğu söylenebilir. Alt boyutlar açısından incelendiğinde ise düşüncelerini nesnel bir şekilde ifade ettikleri; önem, alaka ve açıklık boyutuna ilişkin becerilerinin yüksek düzeyde olduğu görülmektedir. Bununla birlikte; derinlik, genişlik ve yeterlilik boyutunda düşük puan aldıkları saptanmıştır. Bu durumun; öğrencilerin eleştirel düşünme becerilerine ilişkin farkındalıklarının yüksek olduğu; fakat uygulama boyutunda bu farkındalığın hayata geçirilemediğini ifade ettiği söylenebilir. Yapılan 10 haftalık eleştirel düşünme becerileri eğitimi programında deney grubunun son test puanlarının eğitim verilmeyen kontrol grubu son test puanlarına göre anlamlı derecede arttığını ve iki hafta sonra yapılan ölçümlerle bu farkın korunduğu gözlenmiştir (Eldeleklioğlu ve Özkılıç, 2008). Fakat eleştirel düşünmenin doğrudan öğretilmesine yönelik Huit (1998) eleştiriler getirerek bu yolla öğretimin kalıcı olmayacağını ve gerçek yaşama transfer edilemeyeceğini vurgulamıştır.

Araştırmanın üçüncü alt problemi doğrultusunda yapılan analizler sonucunda PDR öğrencilerinin sosyal değerlere ilişkin algıları ve eleştirel düşünme eğilimlerinde cinsiyet, sınıf, sosyo-ekonomik düzey, anne-baba eğitim düzeyi, üniversite eğitimine başlamadan önce yaşanan coğrafi bölge değişkenleri açısından incelenmiştir.

Cinsiyet açısından öğrencilerin eleştirel düşünme standartlarında ve sosyal değer algılarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmasa da görece olarak erkeklerin kadınlara oranla daha yüksek sosyal değer algısına sahip oldukları görülmektedir.

Ancak alt boyutlar açısından incelendiğinde durum farklıdır. Siyasi değer boyutunda erkeklerin kadınlara oranla istatistiksel olarak daha yüksektir. Siyasi algıların belirlenmesinde cinsiyet bu araştırma örneklemini için anlamlıdır; şöyle ki Türkiye’de aktif siyasetle ilgilenen kadın ve erkek sayılarına bakıldığında da kadınların siyasal anlamda erkekler kadar aktif olmadıkları aşikârdır. Ataerkil bir sistemde yetişmesi gereği kadınların daha çok ev işleriyle ilgilenmesinden dolayı tarihsel süreç içerisinde siyasete katılımı incelendiğinde kadın aktörlerin yüzyıllar boyu siyasal sisteme yeterince bağ kurmadan yaşadıkları görülmüştür (Oruç ve Bayrakçı, 2018).

Literatür tarandığında değerlerin farklı şekillerde sınıflandırıldığını ve buna yönelik olarak da farklı ölçme araçları kullanıldığı görülmektedir. Eldeki çalışma bulgularına benzer olarak okul yaşamında var olan sosyal değerlerin, kadın ve erkek öğrenciler ile için anlamlı bir farklılık göstermediğini saptamıştır (Turan ve Aktan, 2008). Alpaydın ve Akkaya (2019)'da çalışmalarında öğretmen adaylarının genel sosyal değerleri sonuçlarına göre cinsiyet değişkeninin anlamlı bir farklılık göstermediği; fakat geleneksel değerler boyutlarından kadınların erkeler lehine ve siyasi değerler alt boyutlarında katılımın erkekler lehine cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmüştür. Kanti (2013) ortaokul öğretmen adayları ile yaptığı çalışmada cinsiyet açısından kadın ve erkeklerin değer yönelimlerinde anlamlı değişimler olduğunu ve erkeklerin politik/siyasi değerleri ilk sıralarda yer verirken geleneksel değerleri son sırada yer verdiği görülmüştür. Dilmaç, Bozgeyikli ve Çıkılı (2008) Swartz değer listesine göre yaptıkları çalışmada cinsiyet rolleri açısından evrensellik, özyönelim ve güç değerleri açısından kadın ve erkekler arasında anlamlı farklılıklar bulmuştur. Susar Kırmızı, Fesli ve Kasap (2014) tarafından sınıf öğretmeni adayları ile yapılan çalışmada eleştirel düşünme becerisine sahip olma durumunun cinsiyete göre farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Benzer şekilde; Akar ve Kara (2016) tarafından yapılan araştırmada da cinsiyetin eleştirel düşünme düzeyi üzerinde etkili olmayan bir değişken olduğu görülmüştür.

Sınıf düzeyine ilişkin eleştirel düşünme standartlarında anlamlı bir ilişki görülmezken sosyal değerlere ilişkin algıları arasında sınıf düzeyi düştükçe öğrencilerin sosyal değer algı puanlarında artma görülmektedir. Bu durumun özellikle siyasi ve geleneksel değer algılarında belirginleştiği görülmektedir. Eleştirel düşünme düzeyinin sınıf düzeyine göre anlamlı olarak farklılaşmadığı sonucu; Alkın-Şahin ve ark. (2014), Aybek ve Aslan (2017) ve Polat ve Konaş (2018) tarafından yapılan çalışmalarda da desteklenmektedir. Yapılan başka bir araştırmanın bulgularına göre, bazı değer tipleri ile bulunulan sınıf düzeyi arasında negatif yönde bir ilişki bulunmuştur. Eğitiminin son sınıfında yer alan öğrencilerin bu değer tiplerindeki puanlarının azaldığı görülmektedir (Oğuz, 2012). Dilmaç, Bozgeyikli ve Çıkılı (2008) çalışmalarında da geleneksellik değer algısı alt boyutunda sınıf düzeyinde anlamlı ilişkiler ortaya konmuş ve 3. Sınıf öğrencilerinin geleneksellik algıları diğerlerine oranla yüksek çıktığı ortaya konmuştur.

Anne eğitim düzeyi, rehberlik ve psikolojik danışmanlık bölümü öğrencilerinin toplam eleştirel düşünme düzeyleri ve sosyal değer algılarını belirlemede anlamlı bir değişken olmadığı bulunmakla birlikte; göreceli olarak annesi ortaokul mezunu olan annelerin diğerlerine oranla daha yüksek ortalamaya sahip oldukları görülmüştür. Kesinlik ve doğruluk eleştirel düşünme alt boyutlar açısından da istatistiksel olarak annesi ortaokul mezunu olanların diğerlerine oranla daha eleştirel düşündükleri saptanmıştır.

Baba eğitim seviyesi açısından ele alındığında da yükseköğretim veya üniversite mezunu olan babaların çocuklarının eleştirel düşünme becerilerinde özellikle derinlik-genişlik-yeterlilik boyutunda daha olumlu etkilediği söylenebilir. Bu çalışma için annelerde ortaokuldan mezun olma durumu, babalarda ise yükseköğretim mezuniyeti çocuklarının eleştirel düşünme eğilimlerini belirlemede etkili bulunmuştur. Literatür tarandığında; Polat ve Konaş (2018) tarafından yapılan çalışmada da benzer bulgular elde edildiği görülmüştür. Babası ilköğretim ve ortaokul mezunu olan sınıf öğretmenleri baba eğitim durumu üniversite olan sınıf öğretmenlerinden daha yüksek bir eleştirel düşünme eğilimine sahip olduğu belirtilmiştir. Anne ve babaların çocuklarının eğitim hayatını yönlendirmede temel ve önemli etkenler olduğu düşünüldüğünde düşünme becerileri açısından da bu durumun ortaya konması beklenilen bir bulgudur.

Araştırılan son değişken olarak, rehberlik ve psikolojik danışmanlık bölümü öğrencilerinin, üniversiteye başlamadan önce yaşadıkları coğrafi bölgenin eleştirel düşünme standartları ve sosyal değer algılarına etkisi açısından bir fark olmadığı ortaya konmuştur. Küreselleşme süreci içerisinde coğrafi bölgelerin değer algılarında ve eleştirel düşünme üzerinde belirleyici bir etkisinin olmadığı görülmektedir.

Araştırmanın son alt problemi olan eleştirel düşünme becerisi ve sosyal değerler algısı toplam puanları arasında ilişki incelendiğinde; değişkenler arasında negatif yönde düşük/zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Öğrencilerin eleştirel düşünme standartları puanları arttıkça sosyal değerlere ilişkin algı puanlarında azalma görülmektedir. Alt boyutlar açısından düşünüldüğünde de yüksek ve pozitif ilişki çalışma değeri ve eleştirel düşünme standartları arasında bulunmuştur ($r=,735^{**}$; $p=,000$). Benzer şekilde; çalışma değeri ve kesinlik ($r=,529$) çalışma değeri ve derinlik ($r=,634$) değişkenleri arasında orta düzeyde pozitif ilişki olduğu görülmüştür. Elde edilen bulgular bireylerin çalışma değeri ile eleştirel düşünme alt boyutlarından derin ve kesin düşünme becerileri arasında diğer boyutlardan daha yüksek düzeylerde ilişki olduğunu göstermesi açısından değerlidir. Şöyle ki çalışma değeri puanları yüksek olan kişilerin aynı zamanda gerçek hayat koşullarında da daha etkili ve detaycı düşündükleri; benzer şekilde derinlemesine düşündükleri için çalışma iş değerlerinin daha olumlu olduğu söylenebilir.

Bu çalışmada rehber öğretmen adaylarının sosyal değer algıları ve eleştirel düşünme standartları arasındaki ilişki araştırılmıştır. Literatür incelendiğinde doğrudan sosyal değer algıları ve eleştirel düşünme eğilimlerini inceleyen bir araştırmaya rastlanmıştır. Ancak benzer çalışmalardan biri niteliğinde olan Nalçacı (2012) sosyal bilgiler öğretmen adaylarının bireysel değerleri ile kritik düşünme becerilerini incelediği çalışmasında, bazı bireysel değerler (saygı, dürüstlük, affedici olma, sorumluluk sahibi olma vb.) ile eleştirel düşünme

düzeyleri arasında anlamlı ilişkiler olduğunu; bunun yanı sıra bireysel değerlerin eleştirel düşünmenin yarıya yakınına (%42) açıkladığını saptamıştır. Saracaloğlu, Gencel ve Altın (2016) öğretmen adaylarının sahip olduğu sosyal değerler ve kritik düşünme düzeylerinin inceledikleri çalışmalarında öğretmen adaylarının kritik düşünme düzeylerinin yüksek ve sosyal değerlerinin de orta üstü düzeyde olduğu ortaya konulmuştur. Ayrıca kritik düşünme ile sosyal değerler arasında da elde edilen araştırma sonucuna benzer olarak orta üstü düzeyde ($r=.40$) bir ilişki bulunmuştur.

Özetle çalışacakları işyerlerinde, özel ya da devlet kurumlarında hem öğrencileri hem de öğretmenleri yakından tanıyacak ve problemleri durumlarında ilk müdahaleyi gerçekleştirecek ve gerekli mercilere yönlendirecek olan rehber öğretmen adaylarının eleştirel bakış açısıyla durumlara yaklaşması ve aynı zamanda toplumu yakından takip etmesi ve dengeyi kurması gerekmektedir. Bu açıdan bakıldığında her ne kadar genel anlamda sosyal değer algıları ile eleştirel düşünme standartları arasında negatif yönde bir ilişki saptansa da çalışma-iş değeri yüksek olan adayların eleştirel düşünme standartlarının yüksek olması manidardır.

4.2. Öneriler

Bu araştırmanın çalışma grubunu Ege bölgesinde bulunan bir eğitim fakültesinde öğrenim görmekte olan farklı kademelerden öğrenciler oluşturmaktadır. Farklı üniversiteler üzerinde araştırmalar yapıp elde edilen sonuçlar üniversiteler arasındaki eleştirel düşünme becerileri ve sosyal değer farklılaşmasını ortaya çıkarmak için karşılaştırılabilir.

PDR öğrencilerinin mevcut çalışmada önem boyutundan yüksek puan alıp, diğer alt boyut olan derinlik ve kesinliğin düşük olması uygulama aşamasında yetersiz kaldığı göstermiştir. Bu bağlamda eleştirel düşünme becerisinin, günlük hayatta kullanılabilirliğine ilişkin derslerin içeriği zenginleştirilebilir. Lisans eğitimi süresince öğrenme öğretme süreci eleştirel düşünme becerisini geliştirmeye yönelik (örnek olay yöntemi, beyin fırtınası tekniği, altı şapka ve ayakkabı uygulaması tekniği vb.) çeşitli yöntem ve teknikler derslere entegre edilebilir. Benzer olarak bu çalışmada öğrencilerin en düşük puan ortalaması çalışma-iş değerinde görüldüğünden dolayı değerlere ilişkin farkındalık yaratmak amacıyla Eğitim fakültelerinin PDR ve diğer bölümlerine de seçmeli değerler eğitimi dersleri konulabilir.

Bu tür araştırmalara katılan bireylerin edindikleri becerileri günlük yaşamlarına ne kadar transfer edebildiklerini boylamsal çalışmalar ile incelenmenin uygun olacağı düşünülmektedir. Bu açıdan öğretmen adaylarının lisans eğitiminin başında ve sonunda özellikle eleştirel düşünme becerileri ölçülerek öğrencilerin gelişimleri takip edilip, öğretim programları ve içeriği bu sonuçlara göre şekillendirilebilir.

Kaynaklar

- Akar, C. ve Kara, M. (2016). İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin eleştirel düşünme becerilerinin bazı değişkenlere göre değerlendirilmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 5(3), 1339-1355.
- Alpaydın, Y. ve Akkaya, R. (2019). Sosyal değerlerin üniversite iklimi algısına etkisi: öğretmen adayları üzerine bir araştırma. *İnsan ve Toplum Dergisi*, 9(2), 30-56.
- Altunay, B. ve Yalçınkaya, M. (2011). Öğretmen adaylarının toplumda değerlere ilişkin görüşlerinin değişkenler açısından incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 7 (1), 5-28.
- Alkım-Şahin, S., Tunca, N., ve Ulubey, Ö. (2014). Öğretmen adaylarının eğitim inançları ile eleştirel düşünme eğilimleri arasındaki ilişki. *İlköğretim Online*, 13(4), 1473-1492.
- Aslan, S. ve Aybek, B. (2017). Öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimleri ile benimsedikleri eğitim felsefelerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 16(2), 373-385.
- Aybek, B., Aslan, S., Dinçer, S. ve Arısoy, B.C. (2015). Öğretmen adaylarına yönelik eleştirel düşünme standartları ölçeği: geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 21(1), 25-50.
- Bacanlı, H., Akgül, İ. ve Akgül, A. (2016). Değer böceği etkinliğinin farkındalık çalışmalarında kullanılması: doğala dönüş projesi, 25. *Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi'nde sunulan bildiri*. Antalya.
- Bacanlı, H., Akgül, İ. ve Akgül, A. (2017). Değer bilinçlendirme yaklaşımına dayalı değer eğitimi uygulamaları: Saygı değeri örneği. 26. *Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi'nde sunulan bildiri*. Antalya.
- Beydoğan, H. (2003). Öğretim sürecinde düşünme becerilerinin geliştirilmesi. *Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(1), 157-165.
- Bolat, Y. (2013). Bir değer ölçme aracı: çok boyutlu sosyal değerler ölçeği. *Turkish Journal of Education*, 2(4), 13-27.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Cüceloğlu, D. ve Erdoğan, İ. (2013). *Öğretmen olmak: bir can'a dokunmak*. İstanbul: Final Kültür Sanat Yayınları.
- Çengelci, T., Hancı, B. ve Karaduman, H. (2013). Okul ortamında değerler eğitimi konusunda öğretmen ve öğrenci görüşleri. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 11(25), 33-56.
- Demirel, Ö. (2007). *Kuramdan uygulamaya eğitimde program geliştirme*, (10.baskı) Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Dılmaç, B., Bozgeyikli, H. ve Çıkılı, Y. (2008). Öğretmen adaylarının değer algılarının farklı değişkenler açısından incelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6(16), 69-91.
- Eldeleklioğlu, J. ve Özkılıç, R. (2008). Eleştirel düşünme eğitiminin pdr öğrencilerinin eleştirel düşünme becerilerine etkisi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 29(3), 25-36.
- Erikli, S. (2016). *Development and implementation of a values education program for pre-school children*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara: Orta Doğu Teknik Üniversitesi.
- Finkelman, A. W. (2001). Problem solving, decision making, and critical thinking: How do they mix and why bother?. *Home Care Provider*, 12, 194-198.

- Gözel, Ü. ve Dinçer, Ü. (2018). *Hayat bilgisi öğretim programının değerler eğitimi açısından öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi*, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Aydın: Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- TTKB (2017). *Müfredatta yenileme ve değişiklik çalışmalarımız Üzerine*. Ankara. Erişim linki: https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/201707/18160003_basin_aciklamasi-program.pdf. (Erişim: 25.03.2018).
- Dinçer, B. ve Gözel, Ü. (2018). İlkokul programlarında (1-4) yer alan ve kazandırılması hedeflenen değerlere ilişkin sınıf öğretmenleri ve öğrenci velilerinin görüşleri, *VIII Uluslararası Eğitimde Araştırmalar Kongresi*, 9-11 Mayıs Celal Bayar Üniversitesi, Manisa sözlü bildiri.
- Huitt, W. (1992). Problem solving and decision making: Consideration of individual differences using the Myers-Briggs Type Indicator. *Journal of Psychological Type*, 24, 33-44.
- Kanti, K. S. (2013). A study of the value preferences of prospective secondary school teachers. *International Journal of Education and Psychological Research (IJEPR)* 2 (3), 42-47.
- Kıral, B. ve Dinçer, B. (2018). Sınıf öğretmenliği 4. sınıf öğrencilerinin değerler eğitimine bakış açısı. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, Cilt 9 (1), 84 – 94.
- Kuzgun, Y. (2001). *Demokrasi eğitimi*. Yayınlanmamış Ders Notları: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Ankara.
- Nalçacı, A. (2012). The relationship between the individual values and critical Chinking skills of prospective teachers, *International Journal of Progressive Education*, 8 (1), 22-34.
- Oğuz, E. (2012). Öğretmen adaylarının değerler ve değerler eğitimine ilişkin görüşleri. *Educational Science: Theory& Practice*, 12 (2), 1309-1325.
- Öncül, R. (2000). *Eğitim ve Eğitim Bilimleri Sözlüğü*. İstanbul: MEB Yayınları.
- Polat, M. ve Kontaş, H. (2018). Sınıf öğretmenlerinin eleştirel düşünme eğilimlerinin incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 17 (65), 142-159.
- Sarı, E. (2005). Öğretmen adaylarının değer tercihleri: Giresun eğitim fakültesi örneği. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 3 (10), 73-88.
- Saracaloğlu, A. S. ve Dinçer, B. (2017). Formasyon grubu öğrencilerinin sosyal değerlere ilişkin bakış açısının incelenmesi. *Uluslararası Çağdaş Eğitim Araştırmaları Kongresi*, Muğla.
- Saracaloğlu, A. S., Gencel, İ.E ve Altın, M. (2016). Öğretmen adaylarının sahip olduğu sosyal değerleriyle kritik düşünme düzeylerinin incelenmesi, *Dünden Bugüne Türkiye’de Beceri, Ahlak ve Değerler Eğitimi Uluslararası Sempozyumu*, Bartın.
- Susar Kırmızı, F., Fenli, A. ve Kasap, D. (2014). Sınıf öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme eğilimleri ile okuma alışkanlıklarına yönelik tutumları arasındaki ilişki. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 3(1), 354-367.
- Turan, S. ve Aktan, D. (2008). Okul hayatında var olan ve olması düşünülen sosyal değerler. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(2), 227-259.
- Turan, R. ve Ulusoy, K. (2016). *Farklı yönleriyle değerler eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Türkkahraman M. (2013). *Değerler eğitimi*. Antalya Valiliği İl Milli Eğitim Müdürlüğü Değerler Eğitimi Kitapçığı. (<https://docplayer.biz.tr/1827464-T-c-antalya-valiligi-il-milli-egitim-mudurlugu-degerler-egitimi.html>) (Erişim tarihi: 15.03.2018).

- Yazıcı, K. (2006). Değerler eğitime genel bir bakış. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 19, 499-522.
- Yıldırım, Y. ve Çalışkan, H. (2017). 2005 ile 2017 sosyal bilgiler dersi öğretim programlarındaki değerlere ve değerler eğitime ilişkin öğretmen görüşleri. *Journal of Multidisciplinary Studies in Education*, 1(1), 7-23.
- Yılmaz, B. (2017). *Sınıf öğretmen adaylarının eleştirel düşünme ve yanal düşünme eğilimleri arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Extended Abstract

1.Introduction

In today's globalized world, it has become more important to have high level thinking skills, to adapt to change and to adopt universal values while preserving our own social values. Individual values and attitudes developed in parallel with this value; determines the life style of the individual. These values change through experience. One of the most effective variables in the process of change is school life.

Values education includes knowledge, improvement and learning of society (Ulusoy & Arslan, 2018), as well as knowledge of the students' academic development as well as affective field characteristics. Based on this view, the emphasis should be placed on the importance of increasing the importance of national and moral values in the curriculum that was renewed in the 2017-2018 academic year. For this reason, values education can be expressed as important elements of education programs which serve as a basic building block in the training of individuals.

As of the program, guidance teachers; preschool, middle school, high school levels; at every stage of development; It has an effective role in organizing the learning environment in the classroom, implementation of activities, determination of teaching strategy, content selection, teaching style. Guidance teachers are always in direct contact with each other, and they have an effective role in planning activities especially in values education. When it comes to thinking skills, it is important to have critical thinking skills for all prospective teachers' development; but considering the width of the audience and the position of the teachers at the school; It can be said that the ability to act without prejudice, to have empathy, to produce different solutions to the problems and to be able to act flexibly are even more important. For this reason, it is considered that it is important to examine the perceptions of pre-service teachers about the degree of having critical thinking standards and their perceptions about social values. When the literature was reviewed, it was seen that the researches conducted in this field with the students of the psychological counseling and guidance department were limited and it was thought that the research could contribute to the literature.

The following questions have been sought:

1. What are the perceptions of PDR students about social values?
2. What are the critical thinking tendencies of PDR students?
3. PDR students' perceptions of social values and critical thinking tendencies; Does it differ in terms of gender, age, socio-economic level, educational level of parents, the number of books read annually, and the geographical regions experienced before starting university education?
4. What is the relationship between PDR students' social value perceptions and critical thinking standards?

2.Method

This research has been designed in the relational survey model based on descriptive research because it aims to reveal the critical thinking standards, social value perceptions and the relationship between them and the psychological thinking and guidance department students.

The study group of the study was studied in Adnan Menderes University Faculty of Education in 2017-2018 academic year. A total of 305 psychological counseling and guidance students constitute the class. In determining the sample, non-random sampling methods; The purpose of this study was to use appropriate sampling method (Büyüköztürk et al. 2014).

In order to collect data, the Multidimensional Social Values Scale developed by Bolat (2013) was used. The reliability coefficient of the scale which consists of 42 items in a five-point Likert type was 0.71 for this study. As a second data collection tool, Aybek et al. (2015) developed Critical Thinking Standards Scale for Teacher Candidates. This scale used in the research is also five-point Likert type. The reliability coefficient of this scale consisting of 42 items was determined as 0.87 for the research sample.

The data were analyzed with non-parametric tests using Mann Whitney U Test and Kruskal Wallis H Test. Spearman correlation coefficients were calculated to test the relationship between PDR students' critical thinking standards and social value perceptions and the findings were presented in tables by using SPSS 21.0 program.

3. Results and Discussion

Within the scope of the first sub-problem of the study, when the scores of the students in the psychological counseling and guidance department according to their perception of social values are examined, the social value dimension that the students attach the most importance to is the traditional value whereas the social value dimension they attach the least importance to working-business values. Research dimension. has emerged. There are some items such as "taking responsibility for being responsible, being competitive and paying more attention to ethical values than money tad. It is seen that the order of values from the most important to the least is as follows; traditional value, religious value, scientific value, family value and political value.

Regarding the second sub-problem of the study, it can be said that the students' level of critical thinking is generally low. When examined in terms of sub-dimensions, it was found that the skills related to the importance, relevance and openness dimension are high. However; depth, width and adequacy dimension were low as usual.

Findings made in line with the third sub-problem of the research, PDR students' perceptions of social values and critical thinking tendencies were examined according to gender, class, socio-economic level, parental education level, the number of books read annually, and the geographical region variables before the start of university education variables. Results showed that father education level is a significant variable in determining the critical thinking standards ($p=0.014$) and as for the class level in social value perception scores.

When the relationship between the total sub-problem of the research, critical thinking skill and social value perception was examined; a low / weak negative correlation were found between the variables. As students' critical thinking standards scores increase, the perception scores of social values decrease. In terms of sub-dimensions, high and positive relation was found between study value and critical thinking standards ($r = 0.735 **$; $p = 0.000$). Similarly; there was a moderate positive correlation between study value and accuracy ($r = 0.529 **$) and the value of working ($r = 0.634 **$). The findings are valuable in terms of expressing that there is a relationship between individuals' working value and critical thinking sub-dimensions in deep and precise thinking skills at higher levels than other dimensions.

4. Suggestions

In the present study, PDR students scored higher than the importance dimension, and the other sub-dimension, low depth and precision were found to be inadequate during the application phase. In this context, it can be achieved by expanding the perspectives of students by asking them to produce a solution way from life-to-life situations related to critical thinking ability in daily life. Educational situations can be enriched by various methods and techniques related to improving critical thinking skill (case study, brainstorming technique, six hat and shoe application technique etc.).

In this study, as the lowest score average of the students is seen in the value of work-work, in order to raise awareness of values, elective values education courses can be given to the PDR and other departments of the faculties of Education and the course contents can be enriched in this direction, and the contents of the undergraduate programs to develop critical thinking skills and social value perceptions can be arranged.